

תביעה בדין תורה – חלק ב'

עד מומחה

1. רמב"ם גירושין יג, כט

אל יקשה בעיניך שהתירו חכמים הערוה החמורה בעדות אשה או עבד או שפחה או גוי המשיח לפי תומו ועד מפי עד ומפי הכתב ובלא דרישה וחקירה כמו שבארנו, שלא הקפידה **תורה** על העדת שני עדים ושאר משפטי העדות אלא בדבר שאין אתה יכול לעמוד על בריו אלא מפי העדים ובעדותך, כגון שהעידו שזה הרג את זה או הלוח את זה. אבל דבר שאפשר לעמוד על בריו שלא מפי העד הזה ואין העד יכול להשמט אם אין הדבר אמת כגון זה שהעיד שמת פלוני, לא הקפידה **תורה** עליו, שדבר רחוק הוא שיעיד בו העד בשקר, לפיכך הקלו **חכמים** בדבר זה והאמינו בו עד אחד מפי שפחה ומן הכתב ובלא דרישה וחקירה, כדי שלא ישארו בנות ישראל עגונות.

2. שו"ע חו"מ מט, ב

צריך שיכירו העדים ששם הלוח פלוני בר פלוני; ובשטר המכר, שם המוכר; ובשובר, שם הלוח והמלוה; ואם שטר המלוה הוא בלא קנין, צריכין להכיר אף שם המלוה. ואם אינם מכירים אותם, אפילו אשה או קרוב כשרים לומר שכך הוא שם.

3. ש"ך חו"מ מו, יו

ומה שהקשו עוד התוספות על פירש"י דמאי פריך גילוי מילתא בעלמא הוא דדבר העשוי ליגלות הוא שיבדקו עד שיתברר הדבר, וזה תימה איך יתברר הדבר לעולם כיון שאלו שנים אומרים שהוא עבד אין כל העולם יכולים להכחישן דתרי כמאה, עכ"ל. לפי עניות דעתי נמי לא קשה מידי, דבדבר העשוי ליגלות לכל העולם לא אמרינן תרי כמאה. והכי אמרינן ביבמות...

4. שולחן ערוך חו"מ קיד, ד

אחר שכותבין הטירפא, מורידין שלשה בקיאים לאותה שדה ושמן לו ממנה כשיעור חובו...

5. נתיבות המשפט קג, א

נראה דהשלשה צריכין להיות ביחד, דהא קרא להו בש"ס [ב"מ ל"ב ע"א] בית דין הדיוטות, וכמו שהבית דין צריכין להיות ביחד לשמוע אחד דברי חברו, כמו כן צריכין הג' שמאין. וכשאחד אומר איני יודע, צריכין לקרוא אחר, כי אולי אם ישמעו טעם וסברת השלישי יודו השנים לדבריו.

6. שו"ת דברי יציב חו"מ, ג

ולגבי ב"ד של שומא מסתבר טובא דכיון שעוסקין רק בבירור שיווי החפץ ולא נחתי בתורת ב"ד, לא שייך בזה כלל לומר שהחיוב על היחיד לבטל דעתו נגד הרבים... אי"כ נראה שאין בזה תורת ב"ד ששני הבעלי דינים צריכים לעמוד לפנייהם. ועיין גם בחו"מ סי' ק"ג ס"א שקוראם רק ג' שמאין ולא ב"ד...

ויש לומר דלענין זה נקראים השמאין ב"ד של הדיוטות, אף שהם הדיוטות שבהדיוטות ואינם יודעים לדון, מ"מ יש להם דין ב"ד שמעשה שלהם א"צ קנין, ולכך צריך דייקא ג'. ולפ"ז אין הכרח לומר דנקראים ב"ד לענין שצריכים לישב יחד כמ"ש הנתיבות, רק דע"ז א"צ קנין ודו"ק.

7. שו"ע חו"מ קסד, ח

יש מי שאומר שכותל שבין שתי חצירות שהמקום והאבנים של שניהם, כל אחד בונה ומגביה ומכביד כמו שירצה, ובלבד שלא יגביה כל כך שיתקלקל הבנין **לפי ראות עיני הבקיאים** בבנין. ויש מי שאומר דהני מילי במקום שלא נהגו השותפין להקפיד בכך, אבל אם נהגו להקפיד, מעכב עליו.

חוק הבוררות

1. "הסכם בוררות" – הסכם בכתב למסור לבוררות סכסוך שנתגלע בין צדדים להסכם או שעשוי להתגלע ביניהם בעתיד, בין שנקוב בהסכם שמו של בורר ובין אם לאו.

23. (א) בית המשפט רשאי, על פי בקשת בעל-דין, לאשר פסק בוררות; אושר הפסק – דינו לכל דבר, פרט לערעור, כדין פסק-דין של בית המשפט.

(ב) לא ייזקק בית המשפט להתנגדות לאישור פסק בוררות אלא בדרך בקשה לביטול או במסגרת ערעור על פסק הבוררות לפי סעיף 29ב.

24. בית המשפט רשאי, על פי בקשת בעל-דין (בחוק זה – בקשת ביטול), לבטל פסק בוררות, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו לבורר, מאחת העילות האלה:

- (1) לא היה הסכם בוררות בר-תוקף;
- (2) הפסק ניתן על ידי בורר שלא נתמנה כדין;
- (3) הבורר פעל ללא סמכות או שחרג מהסמכויות הנתונות לו לפי הסכם הבוררות;
- (4) לא ניתנה לבעל-דין הזדמנות נאותה לטעון טענותיו או להביא ראיותיו;
- (5) הבורר לא הכריע באחד העניינים שנמסרו להכרעתו;
- (6) הותנה בהסכם הבוררות שעל הבורר לתת נימוקים לפסק והבורר לא עשה כן;
- (7) הותנה בהסכם הבוררות שעל הבורר לפסוק בהתאם לדין והבורר לא עשה כן;
- (8) הפסק ניתן לאחר שעברה התקופה לנתינתו;
- (9) תכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור;
- (10) קיימת עילה שעל פיה היה בית משפט מבטל פסק דין סופי שאין עליו ערעור עוד.

הוצאה לפועל

8. שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות שחיטה קונטרס אחרון סימן א הערה ז

אם נוטל לראיה לפני המנהיגים שיכופו לקיים הפסק חייבים הדיינים לחתום בחנם אם אינו שכר בטלה דמוכח כדלקמן, כמו שחייבים לטרוח ולכוף בעצמם לקיים הפסק אם יש לאל ידם בחרמות ונדוים ולצוות לשוטרים, שזהו עיקר מצות הדיינים כמו שכתוב שופטים ושוטרים כו'.

9. אור החיים דברים טז, יח

רבי אלעזר בן שמוע אומר אם יש שוטרים יש שופטים אם אין שוטרים אין שופטים עד כאן הדברים מוכיחים שאם אין שוטרים אין חיוב מצות שופטים, ומעתה כל שיודעים ישראל שהעם אינם נשמעים לשופטים, והשופטים אינם יכולים לכופם, אין חיוב במינוי השופטים.

10. הרב אברהם שפירא, פסקי דין רבניים חלק י, עמ' 177

שוב נזכרתי שבשו"ת עזרת ישראל מהגאון ר' ישראל איסר ממזריטש הביא ראייה בשם רבו הגאון ר' יהודה בכרך למ"ש האחרונים שאם הנתבע אינו מוכן לחתום על שטר בוררות באופן שאם יסרב יכופו אותו לקיים הפס"ד, אין חיוב לבי"ד להזדקק לדין...

11. שולחן ערוך חושן משפט סימן קא סעיף ט

כל מה שיתן לו, מקרקעי או מטלטלין, ישומו לו כפי מה שיוכל למכרם **מיד**, אפילו בביתו, לפי השעה ולפי הזמן, ולא שיצטרך לחזור למוכרו בעיירות ובשוקים או לעכבו עד שימצאו לו קונים או שיתייקר, דאם כן נעלת דלת בפני לוויים.

12. רבנו ירוחם, מובא בבית יוסף חושן משפט סימן יד ד"ה כתב הריב"ש

כתב רבינו ירוחם... שטר אדרכתא ואחלטתא נראה שיפרע אותם **התובע** שהם לתועלתו לגבות חובו זולתי אם התנה לפרוע כל ההוצאות.

13. ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ט סימן ל

ומצאתי בתשובת רב האי גאון, והביאו המרדכי (סימן קכ"ה) וז"ל, המפקיד מעות לחבירו, אסור להשתמש בהן בלא רשות בעל הפקדון. ואם עבר ושלח בה יד חייב באחריותם. ואם הרויח בהן נותן לו מחצית שכר... אלא ע"כ בתורת קנס קפסיק. שראוי לבי"ד שיקנסו אותו, בעבור רשעתו, כדי לשבר זרוע הרשעים. שלא יהא כל אלם וחוטא נשכר, וא"כ קשה לי, אפילו כולו ריוח היה לקנסו. מאחר שזה דומה לגזלן עתיקא, ששנה באולתו, והוסיף חטא על פשע, שלא החזיר הגזילה. ולא רצה להיות עמו על מחצית שכר, וסירב דינא. כמו שמצינו לעיל (צ"ו ע"ב) גבי האי דגזל אפדנא דתורא בסימן ז', שקנסו רב נחמן, בעבור שהיה גזלן, כל השבח שהשביח הגזילה. ומ"מ דוקא גדול הדור יש בידו רשות לקנסו. וממונה על פי טובי העיר, כדפירשית לעיל.

14. שו"ת הריב"ש סימן תפד

והאמת, כי בעירנו זאת, נוהגין הדיינין לתפוש הלוח בגופו, כשנתחייב כן, והוא מצד תקנת הקהל. ועוד תקנו הקהל: שאף בלא חיוב, יתפש כל אדם, על כל תביעה שיתבעוהו; או יתן ערבים על התביעה, הנקרא: קיום ב"ד. ואני רציתי למחות בידם, על התקנה ההיא, באשר היא שלא כדין תורתנו. ואמרו לי: כי זו תקנת השוק, מפני הרמאין. ושלא לנעול דלת בפני לוויין. והנחתים על מנהגם.

15. פסקי דין רבניים חלק י' עמוד קמה

הנוהג המקובל בבתי הדין לפסוק מזונות לאשה ומזונות לילדים ועם מתן פסק דין על ידי בית הדין, הוא עובר לביצוע על ידי הוצאה לפועל, וזו האחרונה משתמשת באמצעי כפייה על ידי **מאסר** ופסק הדין. ביה"ד יודע מראש שפסק דינו עלול להיות גורם למאסרו של הנתבע ואינו נרתע במתן פסק דין, למרות שלא חקר על יכלתו של הנתבע לעמוד בחיובו...

16. שולחן ערוך חושן משפט צז, כג

מסדרין לבעל חוב. כיצד, אומרים ללוה: הבא כל המטלטלים שיש לך, ולא תניח אפילו מחט אחת, ונותנין לו מהכל מזון שלשים יום וכסות י"ב חדש; ולא שילבש בגדי משי או מצנפת זהובה, אלא מעבירים אותה ממנו ונותנים לו כסות הראויה לו ל"ב חדש, ומטה לישב עליה, ומטה ומצע הראוים לו לישן עליהם, ואם היה עני, מטה ומפץ לישן עליו, ואין נותנין כלום כאלו לאשתו ובניו, אף על פי שהם קטנים שהוא חייב במזונותיהם, ונותנים לו סנדלו ותפיליו. היה אומן, נותנים לו שני כלי אומנות מכל מין ומין, כגון שהיה חרש נותנין לו שני מעצדין, ושתי מגרות. היה לו מין אחד מרובה ומין אחד מועט, נותנין לו שנים מן המרובה, וכל שיש לו מהמועט, ואין לוקחים לו כלים מדמי המרובה. היה אכר או חמר, אין נותנין לו לא צמדו ולא חמורו. וכן אם היה ספן, אין נותנין לו ספינתו. אף על פי שאין לו מזונות (אלא) מאלו, אין אלו כלים, אלא נכסים, וימכרו עם שאר המטלטלים בב"ד, וינתנו לבעל חובו. ואפילו אם הוא תלמיד חכם ותורתו אומנותו, אין מניחים לו ספריו, ואפילו ספר תורה, לפי שהם כשאר נכסים שבעל חוב גובה מהם. והוא הדין למקומות בית הכנסת שהם בכלל נכסים, ובעל חוב גובה מהם חובו.

17. חוק ההוצאה לפועל

22. (א) ואלה מיטלטלין שאין מעקלים אותם:

- (1) צרכי אוכל כדי מחיית החייב ובני משפחתו הגרים עמו, לתקופה של שלושים יום;
- (2) מערכות בגדים, מיטות, כלי מיטה, ציוד רפואי, תרופות, כלי אוכל, כלי מטבח וכלי בית אחרים, והכל אם הם צרכים חיוניים לחייב ולבני משפחתו הגרים עמו;
- (3) דברים הדרושים כתשמישי קדושה לחייב ולבני משפחתו הגרים עמו; לעניין זה, "תשמישי קדושה" – לרבות מיטלטלין בבית תפילה שנועדו לאפשר את קיום התפילה באופן סביר;
- (4) כלים, מכשירים, מכוונות ומיטלטלין אחרים, לרבות רכב, וכן בעלי חיים, שבלעדיהם אין החייב יכול לקיים מקצועו, מלאכתו, משלח ידו או עבודתו שהם מקור פרנסתו ופרנסת בני משפחתו, ובלבד ששוויים המוערך אינו עולה על סכום שנקבע בתקנות;
- (5) כלים, מכשירים, מכוונות ומיטלטלין אחרים, לרבות רכב, וכן בעלי חיים, השייכים לנכה והנחוצים לו לשימוש האישי בגלל נכותו;
- (6) חיות מחמד; לענין זה, "חייית מחמד" – בעל חיים המוחזק בביתו או בחצריו של החייב ואינו משמש לעיסוק בעל אופי מסחרי;

ערעור**18. שולחן ערוך חושן משפט יד, א**

שנים שנתעצמו בדין, זה אומר: נידון כאן, וזה אומר: נעלה לב"ד הגדול, כופין אותו ודן בעירו. ואם אמר: כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני, שמא טעיתם, כותבים ונותנים לו ואח"כ מוציאים ממנו.

19. סמ"ע סימן יד ס"ק ג

מוציאין ממנו מיד, ואם יביא כתוב מב"ד הגדול שטעו יחזירו לו מה שהוציאו מידו.

20. ספורנו שמות יח, כא

כי אמנם כשיהיו ד' מדרגות זו למעלה מזו, הנה ישפוט הקטן ראשונה, והצועק על פסק דינו יצעק אל הגדול ממנו, ומן השני אל השלישי ומן הרביעי, ובכן יהיו מעטים הבאים לפניך לדין.